

UNIVERSITETET I TRONDHEIM
 NORGES TEKNISKE HØGSKOLE
 INSTITUTT FOR TEORETISK FYSIKK

Faglig kontakt under eksamen:

E.H.Hauge, tlf. 3651
 P.C.Hemmer, tlf. 3648

EKSAMEN I FAG 71517
 TERMODYNAMIKK OG IRREVERSIBLE PROSESSER
 Lørdag 13.juni 1987
 kl.0900-1500

Tillatte hjelpemidler: Godkjent lommekalkulator
 Rottmann: Mathematische Formelsammlung.

Oppgave 1

30 liter NO og 30 liter SO₂ diffunderer inn i hverandre ved et konstant totaltrykk på 2 atmosfærer og temperatur 0°C . Gassene er ideelle. Beregn entropiøkningen.
 Oppgitt: 1 atm = 1.013·10⁵ N/m².

Oppgave 2

- a) Hva er likevektsbetingelsene for trykk, temperatur og kjemisk potensial ? Utled Gibbs faseregulering.
- b) Ved romtemperatur er en væske A i likevekt med sin egen damp ved trykket p_0 . Det tilsettes litt gass B som ikke er oppløselig i væskefasen. Molbrøken av B i gassform er x_B , og gassblandingen er ideell.
 Finn et uttrykk for hvor meget likevektstrykket endrer seg for $x_B \ll 1$, fremdeles ved romtemperatur, T . Gjør rimelige antagelser for å forenkle svaret mest mulig.

Oppgave 3

- a) Et system av to komponenter 1 og 2, med total molbrøk x_1 av komponent 1, består av to faser A og B . I likevekt er molbrøkene av komponent 1 i fasene lik x_A og x_B . Hva er forholdet mellom massen m_A av komponent 1 i fase A og massen m_B av komponent 1 i fase B ?

- b) Den termodynamiske identitet for et flerkomponentsystem lyder

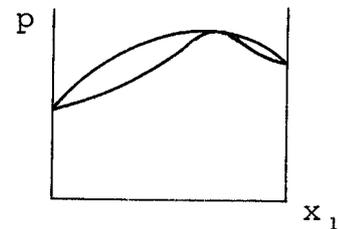
$$Tds = dU + pdV - \sum_i \mu_i dN_i .$$

For et homogent system av c komponenter gjelder også Gibbs-Duhem relasjonen

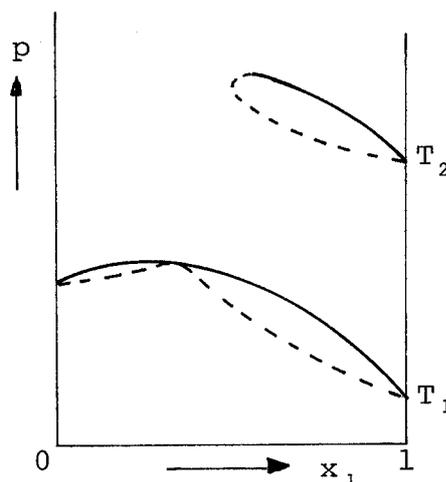
$$\sum_{i=1}^c N_i d\mu_i = -SdT + V dp .$$

Vis det.

- c) Ved en gass-væske likevekt for et tokomponentsystem ved romtemperatur har dogglinja i et sammensetning-trykk-diagram (x_1 - p -diagram) et maksimum. Vis at boblelinja også går gjennom dette maksimumspunktet.

- d) I en binær blanding har to damptrykkisotemer i det kritiske området følgende form: (Heltrukket linje: sammensetning i væske, stiplet linje: sammensetning i dampfase)

For visse totalsammensetninger vil en kunne ha "retrograd kondensasjon" i den forstand at når trykket økes vil væskefasen avta og tilslutt forsvinne. Angi hvor dette eventuelt skjer for hver av de to temperaturene T_1 og T_2 . Begrunn svaret.

Oppgave 4

Den termodynamiske identitet for en gummistrikk er

$$TdS = dU - F dL ,$$

der L er lengden og F er strekk-krafta. Strikken består av et såkalt ideelt gummi materiale der $(\partial U/\partial L)_T = 0$.

Beregn temperaturendringen ΔT når en termisk isolert strikk med varmekapasitet C_L forlenges litt ($L \rightarrow L + \Delta L$).

Oppgave 5

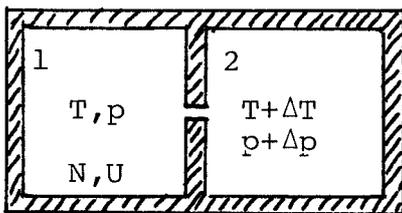
I forelesningene utledet vi følgende uttrykk for entropi-produksjonen pr. volumenhet

$$\sigma = \vec{J}_u \cdot \nabla \frac{1}{T} + \sum_i \vec{J}_i \cdot \nabla \left(- \frac{\mu_i}{T} \right) \quad (1)$$

der $\vec{J}_u$ er energistrømtettheten, $\vec{J}_i$ er antallstrømtettheten av komponent i , μ_i det tilsvarende kjemiske potensial, og T temperaturen.

*

To kar står i forbindelse med hverandre ved et lite hull, som

vist i figuren. Karene er fylt med ett og samme énkomponentsystem. Trykk og temperatur i karene er henholdsvis (p, T) og $(p + \Delta p, T + \Delta T)$, der Δp og ΔT er (relativt) små størrelser.

*

a Vis at når N og U står for partikkeltallet og den indre energi i kar 1, gir den oppgitte relasjonen (1) den totale entropiproduksjonen for hele systemet i figuren som

$$\frac{dS}{dt} = J_n X_n + J_u X_u$$

der $J_n = -dN/dt$, $J_u = -dU/dt$, $X_n = -\Delta(\mu/T)$ og $X_u = \Delta(1/T)$.

- b Vis at de lineære relasjonene mellom strømmer og krefter i dette tilfellet kan omskrives til

$$- \frac{dN}{dt} = - L_{nn} v \frac{\Delta p}{T} + (L_{nn} h - L_{nu}) \frac{\Delta T}{T^2}$$

$$- \frac{dU}{dt} = - L_{un} v \frac{\Delta p}{T} + (L_{un} h - L_{uu}) \frac{\Delta T}{T^2}$$

der L -ene er Onsagerkoeffisienter, v volumet pr. partikkel og h entalpien pr. partikkel.

- c Formuler Onsagerrelasjonen for dette tilfellet og bruk den til å finne en sammenheng mellom "den termomolekulære trykk-koeffisient", definert som $(\Delta p / \Delta T)_{J_n=0}$, og "energioverføringen", definert som $u^* = (dU/dN)_{\Delta T=0}$.

- d En kritisk student foreslår på bakgrunn av det ovenstående å forenkle argumentene ved å bruke Δp og ΔT som generaliserte krefter, i stedet for X_n og X_u . Dine kommentarer?
[Detaljregninger kreves ikke her!]